

Україна – Індія: на шляху до конструктивного діалогу

Олена КОТЕЛЯНЕЦЬ,
кандидат політичних наук

В умовах політики заблокованості та зовнішньополітичної багатовекторності України, з урахуванням геополітичних реалій світу, що змінюється, серед ключових зовнішньополітичних завдань, які стоять нині перед нашою державою, варто виділити розширення та поглиблення співробітництва й партнерства з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Пріоритетність згаданого простору та налагодження конструктивного діалогу з провідними державами АТР є однією з концептуальних ідей нової редакції Стратегії національної безпеки України (від 8 червня 2012 р.) та Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (від 1 липня 2010 р.). Активізація зусиль України в Азійсько-Тихоокеанському просторі, держави якого на сьогодні визнаються «локомотивами» світової економіки та однією з рушійних сил глобального роз-

витку, створює фундамент для реалізації проголошеного Президентом України В.Ф. Януковичем курсу на економізацію зовнішньої політики нашої держави.

Республіка Індія – один із лідерів азійської системи міжнародних відносин і представник передової економіки світу, розглядається Україною як потенційний партнер і союзник в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Додатковими чинниками оптимізації та поглиблення міждержавних відносин між Україною та Індією є багаторічний досвід двосторонньої співпраці, а також задекларований на найвищому рівні взаємний геостратегічний і гео економічний інтерес обох країн.

Домінуючу роль у розвитку сучасних українсько-індійських відносин відіграє інтенсивна торгово-економічна співпраця. Так, нинішній стан і динаміка розвитку двосторонніх зв'язків дає змогу стверджувати, що Індія впевнено посідає місце одного з провідних експортних ринків України в Азії (3,3% загального обсягу українського експорту). Об'єми товарообігу у 2004-2011 рр. збільшилися втричі, у середньому щорічно зростаючи на 15-20% і досягнувши у 2011-2012 рр. рекордного рівня 3,12 млрд дол. Головною рушійною силою зростання українсько-індійської торгівлі є міждержавна кооперація в авіаційній, космічній, військово-технічній сферах.

Значним потенціалом

The article analyzed a modern state of Ukrainian-Indian relations, problem issues of the interstate relationships, possibilities of the constructive dialogue between Ukraine and India.

Key words: Ukrainian-Indian relations, political dialogue, economic relationship.

активізації й поглиблення характеризується військово-технічне співробітництво між Україною та Індією. На сучасному етапі до основних напрямів співпраці у сфері ВТС належать: постачання запасних частин, комплектуючих, контрольно-перевірочної апаратури для обслуговування та проведення відповідних робіт на техніці радянського/російського та вітчизняного виробництва; надання послуг з усіх видів ремонту та модернізації вищезазначеної техніки; постачання сучасних систем озброєння і військової техніки (ОіВТ), налагодження їх спільного виробництва, передавання технологій тощо.

Українська сторона на сьогодні успішно виконує ряд перспективних проєктів у сфері військово-технічного співробітництва. Серед них варто відзначити:

- ремонт, переобладнання та модернізація парку літаків Ан-32 індійських ВПС. Станом на березень цього року індійській стороні передано три партії (п'ятнадцять) літаків AN-32RE після завершення робіт на українських підприємствах. У цілому контракт передбачає ремонт і модернізацію 105 машин Ан-32, виконання робіт відбуватиметься як в Україні, так і на авіазаводі індій-

ських ВПС у Канपुरі;

- реалізацію низки домовленостей між українським спецекопспортером (ДГЗП «СпецТехноЕкспорт») та індійською Організацією оборонних досліджень і розробок (Defense Research and Development Organization, DRDO);

- участь перспективних двохтактних двигунів українського виробництва в програмах модернізації існуючого парку бронетехніки Збройних сил Індії. Зокрема, успішне випробування пройшли українські двигуни ЗТД-2 для індійської бронетехніки (БМП-2). Українська продукція має всі шанси бути використаною в подальшій реалізації проєкту зі здійснення модернізації двигунів зазначеної техніки, а її перспективи повинні визначитися на цьогорічному тендерному аукціоні.

Пріоритетність для України індійського ринку та зацікавленість у поглибленні та інтенсифікації військово-технічного співробітництва з Індією відзначається на всіх рівнях державного управління. Зокрема, радник Президента України Дмитро Саламатін (колишній очільник оборонного відомства країни та керівник державного концерну «Укроборонпром») одним із пріоритетів розвитку вітчизняного оборонно-промислового

комплексу назвав «збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної вітчизняної продукції військово-технічного та оборонного призначення... Основними ринками для українських товарів залишатимуться країни Азії та Африки, серед яких Індія займає ключове місце».¹

У безпосередньому зв'язку з розвитком торгово-економічної співпраці перебуває взаємодія між Україною та Індією в гуманітарній сфері. Один із перспективних її напрямів – кооперація в науковій та освітній галузі.

Сучасним досягненням науково-технічного співробітництва обох країн є спільна робота Державного космічного агентства України та Індійської організації космічних досліджень (ISRO) над реалізацією проекту створення двигуна «Жасмін». Перспективу співпраці мають проекти із розроблення та виготовлення супутників дистанційного зондування Землі, залучення українських підприємств і наукових організацій до реалізації Індією нової місячної місії «Чандраян-2».

Розвивається взаємодія між навчальними закладами України та Індії. Понад 1000 індійських студентів щорічно здобувають освіту в українських вищих навчальних закладах. Особливою популярністю користуються вітчизняні медичні та технічні вузи через їхній високий рівень освіти та помірні ціни. При Інституті міжнародних відносин Національного університету ім. Т. Шевченка на кафедрі країнознавства створено Центр індології. Минулого року було зроблено перші кроки у налагодженні науково-викла-

дацького контакту між нашими країнами, зокрема у стінах КНУ ім. Шевченка пройшли лекції професора індійського університету на тему розвитку зовнішньої політики Індії. У поточному році планується продовження цієї практичної та розширення лекційної тематики.

Утім, ступінь інтенсивності двосторонніх відносин протягом останніх років не повністю відповідає задекларованим намірам, особливо у площині політичних контактів, та проголошеному у 2002 р. Президентом Леонідом Кучмою стратегічному партнерстві. Сьогодні у стосунках між Україною та Індією настав момент для всебічного аналізу відносин, концептуального перегляду та переосмислення їх змісту. На порядку денному переговорного процесу між Києвом і Делі назріла необхідність вирішення низки важливих питань, від чого залежить поступ українсько-індійських відносин уже в найближчому майбутньому.

Готовність усіляко сприяти подальшій розбудові плідних взаємин між Україною та Республікою Індія висловив Віктор Янукович у своєму привітанні з нагоди національного свята Індії – Дня Республіки. У цьому контексті він зазначив, що «Україна та Індія мають значний потенціал для поглиблення багатогранного співробітництва у політичній, культурній, торговельно-економічній, науковій і військово-технічній сферах»². Зокрема, у напрямі відновлення політичного діалогу на найвищому рівні нинішнє українське керівництво здійснює конкретні кроки.

Наприкінці 2011 р. відбувся візит до Індії Міністра закордонних справ України К.І. Гриценка, у ході якого очільник українського МЗС зустрівся з представниками влади Республіки, обговорив із ними актуальні питання двостороннього співробітництва, заклав підґрунтя підготовки візиту в Індію Президента України В. Януковича.

Зустріч Голови Верховної Ради України В. Литвина з Надзвичайним і Повноважним Послом Індії в Україні Радживом Кумаром Чандером у лютому 2012 р. стала продовженням низки зустрічей у рамках інтенсифікації українсько-індійського політичного діалогу. Сторони обговорили стан двосторонньої співпраці та підтвердили важливість розвитку міжпарламентських зв'язків у рамках груп дружби та парламентських комітетів. «Парламенти обох країн повинні спільно проробляти питання відносно нових форм співробітництва в міжпарламентському вимірі, зокрема взаємодії в рамках Міжпарламентського союзу», – підкреслив В. Литвин³. Він висловив надію, що кроком до посилення діалогу на рівні голів парламентів, стане візит в Україну спікера Нижньої палати Парламенту Індії Мейра Кумара.

Важливим етапом поглиблення українсько-індійського торговельно-економічного співробітництва стало проведення в червні 2012 р. 4-го спільного засідання Міжурядової українсько-індійської комісії з питань торговельно-економічного, наукового, технічного, промислового та культурного співробітництва. Утім, цілком очевидною перешкодою для досягнення конкретних результатів двосторонньої співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, гуманітарній сферах залишається слабкість політичного міждержавного діалогу.

Спробою змінити ситуацію та надати українсько-індійським відносинам нового якісного імпульсу став минулорічний візит Президента України В. Януковича до Республіки Індія (перший візит такого рівня в цю країну за останні 10 років). Зустрічі на найвищому рівні ознаменувалися підписанням низки важливих двосторонніх угод. Серед них: договір про взаємну правову допомогу в цивільних і господарських справах; міжурядова угода про науково-технологічне співробітництво; угода між Державною інспекцією ядерного регулювання України та Радою з регулювання атомної енергетики Індії

про обмін технічною інформацією та співробітництво у сфері ядерної безпеки та радіаційного захисту; міждержавна угода про співробітництво у сфері оборони. Ці документи передбачають створення надійного підґрунтя для розвитку взаємовигідних українсько-ін-

Індійські пілоти під час передачі після ремонту та модернізації військово-транспортних літаків Ан-32 індійських ВПС замовнику

дійських зв'язків, потенціал яких криється у збільшенні масштабів виробничо-інвестиційної кооперації, диверсифікації структури торгівлі товарами та послугами, інтенсифікації взаємодії у військово-технічній, науковій, освітній, інформаційній сферах. Разом з тим, досягнуті домовленості є лише першими робочими кроками на шляху до бажаних результатів. Реалізація задекларованих намірів потребує наполегливої всебічної роботи у визначених напрямках співпраці з боку політиків, дипломатів, бізнесменів обох країн.

У першу чергу, необхідно підтримувати та підвищувати періодичність двосторонніх контактів на вищому державному рівні, адже питання крупних торговельних або інвестиційних проектів потребує безпосередньої підтримки держави. Необхідною умовою підтримки відповідного рівня двосторонньої співпраці є потужний дипломатичний корпус українського посольства, який у сучасних умовах потребує кількісного і якісного оновлення (на сьогодні Посольство України в Республіці Індія, за сумісниц-

твом у Народній Республіці Бангладеш, Республіці Мальдіви, Федеративній Демократичній Республіці Непал і Демократичній Соціалістичній Республіці Шрі-Ланка нараховує 18 дипломатів, у той час як Посольство Російської Федерації лише в Республіці Індія налічує близько 500 дипломатичних працівників).

Як наслідок, у результаті підвищення рівня міждержавних політичних контактів відкриються нові перспективи для реалізації підприємницьких ініціатив. Важливими завданнями в цьому напрямі є організація постійних візитів до Індії делегацій представників ділових кіл України з метою обговорення ініціатив і проектів у стратегічних галузях економіки; системне проведення спільних бізнес-форумів як дієвого інструменту для підвищення інвестиційної активності та встановлення контактів між підприємцями двох країн.

Ключовим інституційним механізмом двосторонньої комунікації на сьогодні є Міждержавна українсько-індійська комісія, що відновила свою діяльність у 2012 році. За ре-

зультатами минулорічного візиту Президента України її чергові засідання заплановані на весну й осінь цього року. Варто сподіватися, що активізація політичного діалогу між Україною та Індією відкриє нові перспективи для «встановлення відносин

всеохоплюючого партнерства»⁴ та безпосередньо позначиться на ефективності роботи Міждержавної комісії.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що у формуванні подальшої політики міждержавних відносин України та Республіки Індія керівництву нашої країни необхідно дотримуватися зваженого, неупередженого і, водночас, послідовно активного підходу, з урахуванням таких важливих чинників як:

- складність безпекових і суспільно-політичних процесів у регіоні Південної Азії, передусім через неврегульованість індійсько-пакистанського конфлікту, різкі коливання в міждержавних зв'язках Індії та Бангладеш;

- особливість політичної кон'юнктури та внутрішньополітичних процесів Республіки Індія. Більшість індійських політичних партій мають архаїчну систему прийняття рішень, що знаходиться під контролем невеликих груп

еліт. Реальна влада знаходиться в руках сім'ї Ганді. Офіційно ж відповідальність за управління країною несе прем'єр-міністр Манмохан Сінгх;

- сильні позиції на індійському ринку Росії та Китаю. Слід зважати на те, що просування інтересів України в Індії буде неодмінно стикатися з протидією основних конкурентів у цьому регіоні;

- специфіка ментальності індусів, культура народу та його релігійний світогляд, які залишають відчутний відбиток на суспільних відносинах, роботі державного механізму, особливостях ведення бізнесу тощо.

Список використаних джерел

1. *Мы обязаны поднять социальный статус украинского офицера: Эксклюзивное интервью [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interfax.com.ua/rus/exclusive/95217/>*
2. *Вітання Президента України Віктора Януковича Президенту Республіки Індія пані Пратібсі Девісінгх Патіл з нагоди національного свята [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/19177.html>*
3. *Литвин виступає за активізацію міжпарламентського співробітництва України та Індії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rtkorr.com/news/2012/02/17/296613.new>*
4. *Спільна Заява про встановлення відносин всеохоплюючого партнерства між Україною та Індією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/26334.html>*

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано сучасний стан українсько-індійських відносин, проблемні питання міждержавних зв'язків, перспективи налагодження конструктивного діалогу.

Ключові слова: українсько-індійські відносини, політичний діалог, економічні зв'язки.